

HITZ ELKARTUEN OSAERA ETA IDAZKERA (*)

SARRERA

Maiz gertatzen da kontzeptu, gogamen, tresna edo jarduera berriak adierazi behar izatea. Bide egokia du horretarako euskarak, beste hainbat mintzairak bezala, hitz-elkarketa. Horrela eratuak dira, adibidez, *lege-gordailu*, *aditz-erro*, *barne-araudi*, *Foru Aldundi*, *irradi-entzule*, *bozeramale*, *idazmakina*, *ziurtagiri*, *zelulabakar* eta beste mila. Ondoko hizkuntzetan sintagma zabalagoen bidez adierazten dena azaltzeko ere baliabide erosoak dugu hitz-elkarketa: *osaba-ilobak* (*zinaera joan dira*), (*autobusa*) *bete-betea* (*dator*), *etxez etxe*(*ko postaritz*a),... Arrazoi sendoak ditugu, beraz, hitz elkartuen osaera-idazkerak ongi ikasi eta zuzen erabiltzen jakiteko.

Arreta bereziaz aztertu izan du Euskaltzaindiak hitz-elkarketaren esparru hau. 1971n emanak ditu, azkenekoz, hitz elkartuen idaztarauak. Geroztik ikusi ahal izan denez, gomendio-arau haiek ez dute behar adina argibide eskaintzen eta aski neurri mugatuan betetzen dira. Hori dela eta, hitz-elkarketaren azterlan zabal bat egin du Euskaltzaindiak, LEF batzordearen bidez, 1986tik honakoan. Langintza horren azken emaitza gisa, eta hainbat euskalduni iritzia eskatu ondoren, *Hitz Elkartuen Osaera eta Idazkera* izeneko txostena aurkeztu berri du LEF batzordeak.

Txostena berriaz aztertu du Euskaltzaindiak, Euskara Batuko batzordean eta osoko bilkuretan. Kontuan izan dira, horrekin batera, zenbait euskaltzainen ohar idatziak. Eta azkenik, guzti horren ondorioz, honako erabaki hauek hartu dira: *Hitz Elkartuen Osaera eta Idazkera* argitaratu ematea eta idazki horren labulpenezko gomendio-erabakia, orain eratzen diren hitz elkartuen oinarri-oinarrizko idaztarauak biltzen dituen, luze-zabal ezagutaraztea.

Hori guztia kontuan izanik, eta lehendik emandako pausoen ildotik, hitz elkartuei buruzko argibide eta gomendio-arau hauek eskaini nahi ditu Euskaltzaindiak.

I. IRIZPIDE NAGUSIAK

I.1. Hitz elkartuen erabilpen-eremua

Baliabide indartsua da hitz-elkarketa, erdarazko hainbat hitzarte euskaraz eroso eta labur azaltzeko. Erdal izen-komplementazio askoren ordaina, esate baterako, horrela ematen du euskarak: *guraso-elkarte*, *telefono-zenbaki*, *garapen-maila*, *zerga-biltzaile*. Aukera paregabea eskaintzen du, orobat, erdal “izen + adjektibo erreferentzial” egiturak ordezkatzeko: *esku-lan* (*trabajo manual* / *travail manuel*), *aho-literatura* (*literatura oral* / *littérature orale*), *ekonomi teoria* (*teoría económica* / *théorie économique*), etab. Bide honi eutsi behar litzaioke orain ere, ahal den guztian, erdal hitz-moldaera arrotzen menpekoegi bihurtu nahi ez badugu.

Era berean, bikoteak izendatzeko dvanstva-elkarteak ditugu egokienak: erdarazko *los hijos* / *les enfants*, *los reyes* / *les rois* edo *los padres* / *les parents* esamoldeen (hau da, bikotea izendatzen duten

(*) *Oharra*: Arau honek lehendik harturiko erabakia zehazten/aldatzen du. Ikus *Euskera* XVI, 1971, 156-159. orr. Testuan ematen diren erreferentziatarako, ikus *Euskera* XXXVII, 1992, 2, 37. liburukia (2. aldia), 721. orritik aurrera.

hitzen) ordain jatorrak *seme-alabak*, *errege-erreginak* eta *aita-amak* (edo *gurasoak*) dira euskaraz; inoiz horien lekuan agertzen diren *erregeak*, *aitak* bezalakoak ez dira onargarriak.

Askotan eta egoki balia daitekeen hitz-elkarketak ere baditu, ordea, bere mugak. Osagaien arteko erlazio ilunak direla medio, mezu-hartzailearentzat ulergaitz gerta daiteke hainbat kasutan hitz elkartua. Hobe da kasu hauetan eraikuntza sintaktiko libreetera jo, argitasunaren mesedetan: *unibertsitateko irakasleak*, *merkatuaren bilakaera*, *udaletxeen antolamendua* edo *elizbarrutiko museoa* esan eta idatz dezagun halakoetan, *unibertsitate-irakasleak*, *merkatu-bilakaera*, *udaletxe-antolamendua* edo *elizbarruti-museo* modukoetara lerratu gabe.

I.2. Hitz-junturako hots-aldaketak: hots-legeak

Hitz elkartuen junturako hots-aldaketak corpus zabal batean ikertu ondoren argi ikusten da lehen osagaiaren azken bokala erori eta ondorioz gertatzen diren kontsonante-aldaketak edo azken bokalaren aldaketak zenbait izenetara mugaturik egon direla. *Begi*, *ardi*, *argi*, *beso*, *etxe*, *arto*, *idi*... > *bet-*, *art-*, *besa-*, *etxa-*, *arta-*, *it*... forman aurkitzen dira euskal lexikoan aspaldidanik txertatuak ditugun izenetan: *betile*, *artizar*, *iteuli*, *artaburu*, *besamotz*, *etxalde*... Baina hauen ondoan hor ditugu era berean *begi-keinu*, *begi-kolpe*, *begi-azal*, *argi-txinta*, *argi-izpi*, *ardi-txabola*, *ardi-gazta*, *ardi-sail*, *arto-erregutada*, *arto-jale*, *arto-alor*, *beso-lan*, *beso-giharre*, *etxe-erretze*, *etxe-gain*, *etxe-bizitza*... Emaizta desberdin hauen aurrean, ondoko puntuok zehaztu beharra ikusten da:

a) Orain eratzekoak diren elkarteetan ez da komeni behinolako hots-aldatze legeak, aspaldisko galdurik daudenak, berpizten jardutea: *txistulari-elkartea*, *botikari-lana*, *safari-bidaia*, *kultur(a) astea* esan eta idatz dezagun beraz, eta ez *txistulal elkartea*, *botikal lana*, *safal bidaia*, *kutul astea* eta abar.

b) Aipamen berezia zor zaie azken urteetako *unibertsital*, *monetal*, *medikal*, *nekazal* eta antzekoei. Guztiak dira erdal adjektibo erreferentziala ordezkatzeko erabili direnak: *ámbito universitario* = *unibertsital esparrua*, *política monetaria* = *monetal politika*, *examen médico* = *medikal azterketa*, *ayuda financiera* = *finantzal laguntza*... ikusi eta irakurtzen ditugu gero eta maizago. Bide zuzena, hitz-elkarketaz baliatzekotan, *unibertsitate-esparrua*, *moneta-politika*, etab. erabiltzea da.

c) Era berean, aparteko aipamena merezi du >a< itsatsiaren galerak: ikus I.3.

I.3. Lehen osagaiaren amaierako >a<: galdu ala ez

Bada adibide zaharrik, bokal-kontrakzioa gertatu delako edo beste zerbaitengatik lehen osagaiaren amaierako >a< hori ageri ez duenik: *Elizondo*, *Elizmendi*, *Elejoste*, *eskolemaile*, etab. Hala-koetan ere ez da falta izaten, ordea, bokalari bere horretan eutsi izanaren lekukotasunik: *Elizagarai*, *Elizabeherea*, *Elejabeitia*, *eskola-emaile*, etab.

Puntu horietan desadostasun bat baino gehiago agertzen den arren, ez da hori gaur eguneko auzi-iturri nagusia. Esparru jakin-mugatu horretatik gainezka eginez, izan ere, bestelako hedadura eta agerpen-maiztasuna eskuratu du bokal-galera honek XX. mendean: 1950etik honakoan ugarituz joan diren *kultur hizkuntza*, *literatur tradizio*, *hizkuntz egoera*, *ortografi arau*, *teknologi maila* modukoetan bereziki. Gaur egun nahaste-borraste handia dago, puntu honi dagokionez, euskal idazleen (eta are, zenbaitetan, hiztunen) artean.

Hori guztia kontuan izanik, Euskaltzaindiak honako bide hau hobesten du:

1. Bukaeran >ia< duten hitzak lehen osagai edo mugatzaile gisa dihardutenean, >a< hori kenduta nahiz kendu gabe erabili: *biologi azterketa*, *geologi irakaslea*, *pedagogi berrikuntza*, *ortografi arauak*, *erreferentzi puntua*, *diplomazi falta*, *bidai agentzia*, *Filosofi Fakultatea*, *Euskal Autonomi Elkartea*, edota *biologia* (-) *azterketa*, *geologia* (-) *irakaslea*, *pedagogia* (-) *berrikuntza*, *ortografia* (-) *arauak*, e.a.

2. Lehen osagaia *eliza*, *burdina*, *hizkuntza*, *kultura*, *natura* edo *literatura* hitza (eta sei hitz hauek bakarrik) duten elkarteetan *eliz*, *burdin*, *hizkuntz*, *kultur*, *natur*, *literatur* forma >a<-gabeak zein *eliza-*, *burdina-*, *hizkuntza-*, *kultura-*, *natura-*, *literatura-* >a<-dunak berdin onargarri dira. Ongi emanak daude, beraz, bai *eliz agintaria*, *burdin fabrika*, *hizkuntz gaitasuna*, *kultur emankizuna*, *natur zientziak*, *literatur tradizioa* modukoak eta bai *eliza* (-) *zerga*, *burdina* (-) *saltzailea*, *hizkuntza* (-) *eskola*,

Kultura Saila, naturazalea, literatura (-) joera gisakoak. Lehen osagaiari berezko >a< hori kentzen zaionean, marrarik ez erabili (edota loturik eman, bigarren osagaia erdi-atzizki duten burdingintza modukoetan).

3. Gainerako elkarte berri guztietan debeku da lehen osagaiaren amaierako >a< kentzea. Be-
raz *eskola (-) liburua, iraultza (-) giroa, jaiotza (-) kontrola, plangintza (-) arduraduna, fonetika (-) legea, gramatika (-) araua, kutsadura (-) arriskua, ohitura (-) aldaketa, Medikuntza Fakultatea, hezkuntza (-) alorra, finantza (-) egitura,...* idatz bedi, eta ez *eskol liburua, iraultz giroa, jaiotz kontrola, plangintz arduraduna, kutsadur arriskua, ohitur aldaketa, Medikuntz Fakultatea, hezkuntz alorra, finantz egitura,...*

I.4. Berrelkarketa

Atal biko sintagma izan ohi da, normalean, hitz-elkartea: *zuzen-zuzenean, seme-alabak, mutur-zikin, meza-emaile, diru eske, ikasgela, zikin-fama, baratxuri-zopa, ardi-gazta* edo *bibliografi ohar* elkarteek, horrela, bina hitz dituzte.

Duda-mudak sortzen dira hitz bi baino gehiagoko elkarteetan. Ez da garbi ikusten, halakoetan, hitz-elkarketaz baliatzea egoki den ala izen-sintagma zabalagoetara jotzea komeni den. Irizpide nagusi gisa honako puntuok dira gaur-gaurkoz seguruentzat eman daitezkeenak:

1. Beharrik ez dagoenean ez gaitzen *euskal aldizkari-zuzendari-bilera, Mendibilgo udal-kirol-patronatua* edo *soinu-uhin-hedapen-bidea* modukoak sortzen ibili. Hobe da, horrelakoetan, sintagma-erabide desberdinak konbinatuz *euskal aldizkari(etako) zuzendarien bilera, Mendibilgo Udalaren kirol-patronatua, soinu-uhinen hedapen-bidea* gisakoak osatzea.

2. Tartean adjektiboren bat sartzen denean hitz-elkarketarik ez egin: *hautagai-zerrenda* baina *hautagai berrien zerrenda* (ez *hautagai berri zerrenda*); *lan-eguna* baina *lan gogorreko eguna* (ez *lan gogor eguna*).

3. Guztiarekin ere, berrelkarketa askoz onargarriago gertatzen da ondoko kasu hauetan:

- 3.1. Mugatzailea *euskal, erdal, frantses,...* dutenak: *euskal musika-taldea, euskal kultur mintegia, euskal liburu-sorta, erdal joskera-moldea, frantses lege-araudia*.
- 3.2. Aposizioak. Inon baino sarriago ageri dira hemen, agian, berrelkarteak: *Elai Alai dantza-taldea, Ama Lur filmea, Joanak Joan eleberria, Urola-Kosta eskualdea, Bilb(a)o-Behobia autobidea, Goiz-Argi aldizkaria*.
- 3.3. Mugatzailearen koordinazio-hedapenak: *emakume- eta haur-taldeak, ebazpen- eta jarraipen-batzordea, edari- eta izozki-saltzailea, galdera- eta harridura-markak, Hezkuntza, Unibertsitate eta Ikerketa Saila*.
- 3.4. *Eguzki-lore* gisakoen alorreko *irizpen-, multzo-, zati-* eta *mota*-elkarteak. Beste gehienek baino askatasun handixeagoa dute hauek honelako hedapenetarako: *butano-saltzaile itxura, kafe erre usaina, zakar-biltzaile taldea, orein-haragi zatia, perpaus subordinatu motak*.
- 3.5. *Jarleku* moduko hitz elkartuak ere sarritxo agertzen dira mugatzaile gisa: *deklinabide-atzizkia, geltoki-garbitzailea, aztergai-zerrenda, ikasliburu-saltzailea, logela-aldaketa*.

II. BANAN-BANAKO IDAZTARAUAK

Orain eratzen diren hitz elkartuak bereiz, marrarekin ala lotulik idatzi behar diren argitzen da atal honetan. Elkarte-mota batzuetan gauzak aski argi daudela ikusi du Euskaltzaindiak: adostasun handia dago elkarte-modu horien idazmoldeaz. Gomendio-arau zehatza ematen da, ondorioz, elkarte horietarako. Beste zenbait elkarte-modutan, aldiz, ez da maila bereko adostasunik ageri: idazkera bi utzi dira, horietarako, aukeran.

Arau nagusiak ematen ditu Euskaltzaindiak oraingoan. Zehaztasunak, salbuespenak eta bestelako argibideak nahi dituenak jo beza *Hitz Elkartuen Osaera eta Idazkera* liburura: bertako bigarren zatian, "Atalez ataleko azalpenean" (aurrerantzean AAA) aurkituko ditu xehetasun horiek.

II.1. Bereiz idaztekoak diren hitz elkartuak

a) Aposizioak: *Bidasoa ibaia, Aralar mendia, Larramendi kalea, Arriaga antzokia, Axular liburutegia, Euskalzale albistaria, Auspoa liburutegia, Gerediaga elkartea, Xalbador ikastegia, Uzta-pide bertsolaria; izeba Maria, aitona Domingo, arreba Klara, maisu Juan; B eredu, D dokumentua*. Zehaztasun gehiagotarako, ikus AAren 14. atala.

b) **Egin, eragin, eman** eta **hartu**-rekin osatzen diren aditz-elkartek: *lo egin, negar egin, barre egin, oihu egin, berba egin; negar eragin, barre eragin, leher eragin; beldur eman, hitz eman, kontu eman, su eman; min hartu, kargu hartu, parte hartu, kontu hartu*. Loturik idazten diren salbuespenetarako, ikus AAren 6. atala

c) **Etxez etxe** moduko bikoiztapenak (lehen osagaia deklinaturik, bigarrena biluzik): *aurrez aurre, gainez gain, gizaldiz gizaldi, herriz herri, parez pare, pausoz pauso,...; adarrik adar, bazterrik bazter, eskurik esku, kalerik kale, sasirik sasi,...; menderen mende, bururen buru,...* Ikus AAren 1.1. atala.

d) **Egin berri** modukoak: *amaitu berri, esan berri, hasi berri, sartu berri*. Loturik idazten diren *ezkonberri* modukoak salbuespen dira: ikus AAren 9. atala

e) **Mahai gainean, etxe aurretik** gisako posposizioak: *esku artean, gerra aurretik, aste barruan, hiri barnera, ikastetxe mailan, geltoki ondora, kable bidez; Urola aldeko (herriak), eskualde mailako (zerbitzua), denda osteko (almazena)*. Loturik ematen diren *nazioarteko, jendaurreko, prentsaurreko,...* formetarako ikus AAren 11.5. atalean eta ondoren, idazkerari buruzkoetan, esaten dena.

f) Bigarren osagaia **bila, eske** edo **falta** duten elkarteak: *ur bila, bake bila, ardo bila, ogi bila; diru eske, barkamen eske, argibide eske, aholku eske; egur falta, harreman falta, lo falta, batasun falta*.

g) Lehen osagaia **erdal, euskal, giza, itsas** duten elkarteak: *erdal gramatika, erdal itzulpena, euskal olerkiak, euskal idazleak; giza zientziak, giza adimena; itsas garraioa, itsas ekologia* (forma zahar-ihartuetarako, ikus hiztegia).

h) Lehen osagaiaren amaierako >a< galtzen denean. Ikus, horri buruz, gomendiozko idaztarau hauen I.3. atala.

II.2. Marrarekin idaztekoak diren hitz elkartuak

a) **Gorri-gorri(a)** moduko bikoiztapen indargarriak (lehen osagaia deklinabide-atzizkirik gabe dutenak): *labur-labur (azaldu), adi-adi (egon), erne-erne (gidatu), ozta-ozta (entzun); (hitzaldi) luze-luzea, (egun) argi-argia, (euskaldun) garbi-garbia, (bazkari hau) arin-arina (da); alfer-alferrik (saiatu), gazte-gazterik (hil), zabal-zabalik (utzi), doi-doia (jasan), gaur-gaurkoz, zuzen-zuzenean, azken-azkenean, bete-betean, bihotz-bihotzetik, hasiera-hasieratik, zin-zinez, gain-gainera; gehien-gehiena(k); asper-asper egin, dagoen-dagoen(ean)*. Ikus AAren 1. atala.

b) **Apurka-apurka moduko** bikoiztapenak (bi osagaiek atzizki berbera): *tarteka-tarteka, bana-banaka; launaka-launaka, aldian-aldian, ezarian-ezarian; egunero-egunero; astero-astero, emeki-emeki, polito-polito, astiro-astiro*. Ikus AAren 1. atala.

c) **Seme-alabak, zuri-gorri** moduko elkarteak: *senar-emazteak, zeru-lurrak, galde-erantzunak, maisu-maistrak, izen-deiturak; txuri-urdin, gazi-geza, luze-zabal, argi-ilun; han-hemen, ezker-eskuin, harat-honat, laztan-musuka, negar-zotinka; sartu-irten, joan-etorri; hamar-hamaika (lagun), gutxi-asko*. Ikus AAren 2. atala.

d) **Barra-barra, plisti-plasta** eta **zehatz-mehatz** modukoak: *bor-bor, kili-kili, mara-mara, pil-pil, txin-txin, txio-txio(ka); binbi-banba, dinbili-danbala, hinki-hanka, kili-kolo, tirriki-tarraka, zirti-zarta; auzi-mauzi, duda-muda, erran-merran, handi-mandi, nahas-mahas, tarteka-marteka*. Ikus, salbuespenetarako bereziki, AAren 16. atala.

e) **Ezkio-Itsaso** moduko leku-izen elkartuak: *Abanto-Zierbena, Gernika-Lumo, Lasarte-Oria, Biurrun-Olkoz, Etxarri-Aranatz, Arratzu-Ubarrundia, Iruraitz-Gauna, Ainhize-Monjolose, Ürrüxtoi-Larrabile*. Ikus AAren 12.2. atala

Besterik dira itzulpenezko *Lizarra / Estella, Arrasate / Mondragón, Vitoria / Gasteiz,...* elkar-teak. Ikus AAAko 13. atala.

II.3. Loturik idaztekoak diren hitz elkartuak

a) **Jarleku** moduko elkar-teak (aditz-erro + izen): *egongela, aldagela, abiaburu, helmuga, idazmakina, mintzapraktika, salneurri, irakasmila; agerbide, eskabide, jokabide, komunikabide; ager-raldi, egonaldi, emanaldi; galdegai, irakurgai, osagai; pausaleku, sorleku; biltoki, geltoki, erakustoki; jokamolde, pentsamolde; aztergune, lehiakide, sortalde, idazlan, ikerlan; ikasgela, ikastetxe. Salbuespenetarako, ikus AAAren 10. atala.*

b) **Aldagaitz** moduko izaera-elkar-teak (aditz-erro + izenondo): *konformagaitz, pairagaitz, uxagaitz, herdoilgaitz; asmaezin, nekaezin, bateraezin, pentsaezin; ulerterraz, moldaerraz; isurbera, minbera.*

c) **Odolustu** moduko aditz-elkar-te arruntak: *indargaldu, uranditu, gaitzetsi, antzaldatu, biziberritu, indargabetu; azpimarratu, aurr(e)ikusi.*

d) Bigarren osagaia **-gin, -gile, -zain, -zale, -dun, -gabe** edota **-gintza, -za(i)ntza** duten elkar-teak: *hargin, zurgin, uztargin; bertsogile, eltzegile, langile; mugazain, diruzain, bidezain, atezain; bertsozale, haragizale, aurrerazale, neskazale; dirudun, arduradun, bizardun; lotsagabe, mugagabe, zentzugabe; gaztagintza, barkugintza, burdingintza; egurgite, etxegite, talogite; gaixozaintza, ertzaintza, liburuzaintza. Ikus AAAren 5., 7. eta 8. atalak.*

e) Bigarren osagaia **-aldi, -buru, -gizon, -(g)une, -(k)ide, -(k)ume, -orde** duten izen-elkar-teak: *agintealdi, belaunaldi; batzordeburu, sailburu; legegizon, elizgizon; argiune, zerbitzugune; baliokide, solaskide; kalekume, bulegokume; izenorde, sailburuorde. Loturik idazten dira orobat bigarren osagaia **-gai** edo **-alde** duten hainbat elkar-te: *abadegai, erregegai, aztigai* modukoak edota *industrialde, eskualde, lurralde, hegoalde, iparralde, ekialde* gisakoak. Salbuespenetarako ikus AAAren 11. atala.*

f) Lehen osagaia **aurre-, azpi-** eta **gain-** duten izen-elkar-teak: *aurrekontu, aurrelan, aurreproiektu; azpiegitura, azpimarra, azpimultzo; gainazal, gainbalio, gainkarga. Ikus AAAren 11. atala.*

g) **Lauburu** moduko elkar-teak (zenbatzaile + izen): *hiruadar, bostortz, hamalauzango, ehunzango; adarbakar, asmobakar, begibakar, zelulabakar.*

II.4. Marrarekin edo bereiz idatz daitezkeen hitz elkartuak

a) **Eguzki-lore** moduko izen-elkar-te arruntak. Hemen sartzen dira, bereziki, hiztunak edo idazleak unean-unean eratzen dituen izen-elkar-te berri, bizi, ugariak: *akordeoi-soinu* edo *akordeoi soinu, lan-hitzarmen* edo *lan hitzarmen, batzorde-atal* edo *batzorde atal, arau-proposamen* edo *arau proposamen, merkatari-mundu* edo *merkatari mundu, gizarte-bizitza* edo *gizarte bizitza, arazo-iturri* edo *arazo iturri, sakontze-ikastaro* edo *sakontze ikastaro, osasun-egoera* edo *osasun egoera, elebitasun-formula* edo *elebitasun formula, garapen-maila* edo *garapen maila, ikastetxe-mota* edo *ikastetxe mota, eskabide-orri* edo *eskabide orri. Zehaztasun gehiagotarako, ikus AAAren 11. atala.*

b) **Kale-garbitzaile, adar jotze** edo **ate-joka** moduko elkar-te sintetiko arruntak (bigarren osagaia aditz-izenkia dute, eta lehena bigarrenaren osagarri zuzen). Hauek ere oso ugariak dira:

— Egile-elkar-teak: *kale-garbitzaile* edo *kale garbitzaile, bide-urratzaile* edo *bide urratzaile, harri-jasotzaile* edo *harri jasotzaile; odol-emaile* edo *odol emaile, soinu-jole* edo *soinu jole, eguraldi-iragarle* edo *eguraldi iragarle; aho-gozagarri* edo *aho gozagarri, bihotz-hunkigarri* edo *bihotz hunkigarri, begi-mingarri* edo *begi mingarri; euri-neurgailu* edo *euri neurgailu, orri-zulagailu* edo *orri zulagailu; behor-gidari* edo *behor gidari, erbi-ehiztari* edo *erbi ehiztari.*

— Ekintza-elkar-teak: *adar-jotze* edo *adar jotze, zikiro-jate* edo *zikiro jate, odol-isurtze* edo *odol isurtze, denbora-galtze* edo *denbora galtze; diru-bilketa* edo *diru bilketa, adimen-azterketa* edo *adimen azterketa; txosten-prestaera* edo *txosten prestaera, hitz-osaera* edo *hitz osaera; fede-ukapen* edo *fede ukapen, lan-eskaintza* edo *lan eskaintza.*

— Jardun-elkartek: *ate-joka* edo *ate joka*, *aho-zabalka* edo *aho zabalka*, *errosario-esaka* edo *errosario esaka*; *kantu-kantari* edo *kantu kantari*, *kontu-kontari* edo *kontu kontari*.

Ikus, zehaztasun gehiagotarako, AAren 7. atala.

Oharra: osagai biak letra larriz hasten direnean hobe da hitz elkartua marrarik gabe idaztea. Errotuluetan, zenbait titulutan eta izendapenetan agertzen da hori batez ere: *Eusko Jaurlaritzak, Foru Aldundia, Kultura eta Turismo Saila, Garraio Zuzendaritza, Medikuntza Fakultatea, Bertsolari Txapelketa, Zinema Jaialdia, Ur Kirolak* eta abar.

II.5. Marrarekin edo loturik idatz daitezkeen hitz elkartuak

Sudur-luze moduko elkarte arruntak: (*neska*) *sudur-luze* edo *sudurluze*, (*zezen*) *adar-motz* edo *adarmotz*, (*agure*) *buru-soil* edo *burusoil*, (*mutiko*) *musu-gorri* edo *musugorri*, (*marinel*) *odol-bero* edo *odolbero*, (*adiskide*) *esku-zabal* edo *eskuzabal*, (*esparru*) *angelu-zuzen* edo *angeluzuzen*, (*teilatu*) *punta-zorrotz* edo *puntazorrotz*.

Beraz, hau da Euskaltzaindiaren erabakia:

1. Bereiz idatziko dira:

- *aposizioak (Bidasoa ibaia)*,
- *egin, eman, hartu* eta *eragin* aditzekin osatzen diren **aditz elkarteak (lo egin)**,
- *etxez etxe* moduko **bikoiztapenak**,
- *egin berri* modukoak,
- *mahai gainean* **gisako posposizioak**,
- **bigarren osagaia *bila, eske* edo *falta* duten elkarteak**,
- **lehen osagaia *erdal, euskal, giza* eta *itsas* duten elkarteak, ihartuak ez diren neurrian**,
- **lehen osagaiaren amaierako >a< galtzen denean (biologi azterketa)**.

2. Marrarekin idatziko dira:

- *gorri-gorria* moduko **bikoiztapen indargarriak**,
- *apurka-apurka* bezalako **bikoiztapenak**,
- *seme-alabak, zuri-gorri* modukoak,
- *barra-barra, plisti-plasta* bezalakoak,
- *Ezkio-Itsaso* moduko **leku izen elkartuak (bi hizkuntzatan ematen direnean, ordea, ez: *Lizarra / Estella*)**.

3. Loturik idatziko dira:

- *jarleku* moduko **elkarteak**,
- *aldagaitz* bezalako **izaera elkarteak**,
- *odolustu* moduko **izen-elkarte arruntak**,
- **bigarren osagaia *-gin, -gile, -zain, -zale, -dun, -gabe* edo *-gintza, -za(i)ntza* duten elkarteak**,

— bigarren osagaia *-aldi, -buru, -gizon, -(g)une, -kide -(k)ume, -orde* duten izen elkarteak,

— lehen osagaia *aurre-, azpi-* eta *-gain* duten izen elkarteak,

— *lauburu* moduko elkarteak.

4. Marrarekin edo marra gabe, nahi den bezala:

— *eguzki lore, eguzki-lore* moduko izen elkartu arruntak,

— *kale garbitzaile, kale-garbitzaile* modukoak.

(Bi hitzak letra larriz hasten direnean hobe da, hala ere, marra gabe idaztea).

5. Elkarteko lehenbiziko osagaiak >ia< amaiera duenean >a<-rekin nahiz >a< gabe idatz daitezke: *biologi azterketa, biologia azterketa*. Bestelako >a< itsatsiak ez dira galtzen elkarteta egiten denean, eta hitzak bere osotasunean eman behar dira. Salbuespen dira, dena dela, honako sei hitz hauek: *burdina, eliza, hizkuntza, kultura, literatura* eta *natura*. Hitz hauek, hala nahi izanez gero, gal dezakete >a< hori.

Idazkerari dagokionez, amaierako >a< galtzen den bakoitzean, bereiz idatziko da hitz elkartua eta >a< gordetzen denean, aukeran izango da bereiz idaztea nahiz marratxoa erabiltzea: *kultur etxea, biologi azterketa, kultura(-)etxea, biologia(-)azterketa*.

(Euskaltzaindiak, Donostian, 1995eko urtarrilaren 27an onartua)